

R. P. R.

II

829

L

Travesca Charlotte

FAMILIA

LUI

MICHAIU VODA VITÉZULU

ANALISĂ CRITICĂ

DE

GR. G. TOCILESCU

„Trebuie, înainte de ori-ce, a conserva in studiul sciintei o veracitate inalterabilă : a năltura absolut cea-ce ar pute face la altii cea mai mică aluziune ; a nu da nici o dată ca certă celă mai mică detalii , fără a ave convicțiunea profundă de certitudinea sea ; cândă propunem o con-jectură , să ne silimă câtă se poto , a fixa gradulă seă de verisimilitate.“

G. B. Niebuhr.

Lebensnachrichten über, II, 208.

A DOUA EDIȚIUNE REVĂDUTĂ ȘI ADAOSĂ

CU OUA STAMPA

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMANE

(LABORATORII ROMANI)

19. STRADA ACADEMIEI 19.

1880

FAMILIA

LVI

MICHAIU VODA VITÉZULU

Ch. M. Shawson,
1880.

FAMILIA
LUI
MICHAIU VODA VITÉZULU

ANALISĂ CRITICĂ
DE
GR. G. TOCILESCU

„Trebuie, înainte de ori-ce, a conserva in studiul sciinței nă veracitate inalterabilă ; a 'nlătură absolut cea-ce ar pute face la alții cea mai mică alusiune ; a nu da nicif uă dată ca certă celū mai micū detaliū , fără a avé convincțiunea profundă de certitudinea sea ; cândū propunemū uă conjectură , să ne silimū câtū se pôte, a fixa gradulū sēū de verisimilitate.“

G. B. Niebuhr.

Lebensnachrichten über, II, 208.

A DOUA EDIȚIUNE REVĂDUȚĂ ȘI ADAOSĂ

CU UA STAMPA

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMANE
(LABORATORII ROMANI)
19. STRADA ACADEMIEI. 19.
1880

„Trebuie înainte de ori-ce, a conserva în studiul sciinței uă veracitate inalterabilă; a 'nlătură absolut cea-ce ar puté face la alții cea mai mică alusiune; a nu dá nici uă dată ca certú celú mai micú detaliú, fără a avé convințiunea profundă de certitudinea sea; cândú propunemú uă conjecturá, sá ne silimú câtú se póte, a fixa gradulú séeu de verisimilitate.“

G. B. Niebuhr.

Lebensnachrichten über, II, 208.

§ 1.

Analiștii și istoricii străini și români, vechi și noi, nu se învoiescú în privința familieí lui Michaiú Vitézului: asupra numelui sociei séle, asupra numărului și numelorú copiilorú lorú, precum și asupra sórtei acestora după mórtea vítézului domnú.

Așa, Bethlen, vorbindú despre persónele cari se împotriviaú planului lui Michaiú de cucerirea Ardealului, dice :

«Era chiarú și socia lui *Vodă* anume *Florica*, uă femeă strálucitá prin calitáțile séle matronale, care diferea fórte de obiceiurile bárbatului séeu». (1)

Bisseliú, în mai multe părți ale operei séle, numesce pe socia lui Michaiú *Vagarossa* :

(1) *Historia de rebus Transilvanicis*, Cibinii, 1785. t. IV, p. 336 : «et ipsius Vajvodæ uxor nomine Florica, fœmina matronalibus dotibus conspicua, et a mariti sui moribus longe abhorrens.» Idem Engel, *Geschichte der Wallachey*.

«Basta luâ cu sine din cetate pre femeia lui Michaiû, alû cärei nume era *Vagarossa*.» (2)

Şi aîurea :

«Aşa-dără Basta lasă in inchisóre la Cluşiû pe *Vagarossa*, femeea, şi pe Pëtraşcu, fiulû lui Michaiû.» (3)

Istvanfius (4), Chronicon Fuchsio-Lupino-Oltardinum (5), Thuanû (6), Walther (7), Stavrinus (8), etc., nu arëtă numele dómnei lui Michaiû séu a fiicei séle.

Istoricii moderni, unii se unescû cu Bethlen a numi *Florica* pe socia heroului, alţii *Flora* (9), iar alţii, între cari regretatulû Bălcescu şi d-nu Aaron Florianû, susţinû că a chemat-o *Stanca*, şi pe fiica-sea: *Florica*. (10)

§ 2.

In privinţa fiilorû lui Mihaiû Vitézulû, diversitatea între scriitorii este şi mai mare.

Walther, care a fostû mai mulţi ani la Curtea Domnului românû, nu vorbesce de câtû de unû singurû fiû alû acestuia pe care 'l numesce *Pëtraşcu*, şi căruia îi dede lecţii, între altele de limba latină. Intr'ua poesie ce-i

(2) *Joanis Bisselii, e Societate Jesu, atatis nostræ gestorum eminentium Medulla Historica, per aliquot septenia digesta*, Ambergae. 1675, in-8o; «Michaëlis uxorem, (cuj *Vagarossæ* nomeni) ceperat.

(3) Idem : «*Vagarossam* igitur ac *Petrascum*, illam conjugem, hunc filium, relinquit in custodia.»

(4) *Historia Regni Hungariæ*, 1724.

(5) Ed. *Trausch*, Coronæ, 1847.

(6) *Historiarum sui temporis*, 1609, Lutetia.

(7) *Brevis et vera descriptio rerum ab Illust. Ampliss et fortiss, militiæ, Gorlicii*, 1599.

(8) *Ανδραγαθειαι του ευσεβειστατου και ανδρειοτατου Μιχαηλ Βοεβοδα*, Venetia, 1785

(9) *Vaillant, La Roumanie*, t. 2, p. 369 : «La princesse *Flora* était présent... avec sa fille *Florica*» (p. 383).

(10) *Mihaiû II Bravul* de A. Florianû, Bucur. 1858, pag. 108 : «*Stanca*, nevasta lui Michaiû...» Idem, pag. 155, etc.

făcu, cu ocazia aniversării născerei séle, Walther îi ȳice :

«Te salută, pruncă fragetă, născută sub uă stea favoritóriă : cresci mare, că ești dotată cu indole rară. Numele 'ți e *Petru*, de la pétră , auguriu de constanță, de inimă tare, și de brațu robustu.» (11)

Bisseliu, Bethlen, Spontoni (12), Chronicon Fuchsio, Șincai, nu cunoscă de asemenea de câtă unu singuru fiu allu lui Michaiu pe care 'lă numescă totu *Pétrașcu*.

Cronica munténă anonimă arétă totu unu singuru fecioru, dér îl chiamă pretutindenă *Nicola-Vodă* (13). Nemuritorulu Bălcescu, in prețioșa *Istorie a lui Michaiu Vitézulu*, susține că : Michaiu a avută două fii : *Pétrașcu* și *Nicolae*, și vorbindu despre cellu d'ântéiu ȳice : «feciorulu celu mare alu lui Michaiu» (14).

Acéstă părere o susțină și réposatulă Heliade (15), Dionisiu Fotino (16), d-niă Aaron Florian (17), Laurian (18), Vaillant (19), etc., adică mai toți câți au scrisu despre istoria Româniloră din acea epocă.

(11) *Walther*, op. cit., apud *Papiu*, *Tessaur de monum.*, t. I, pag. 51 :

« Salve parve puer, felicibus edite stellis :

« Egregia pollens indole cresce puer.

« Nomine Petrus eris, constanti pectore Petrus :

« Robore petra animi, robore petra manus.»

Maî veđi ih. pag. 74.

(12) *Historia della Transilvania*.

(13) Apud N. Bălcescu și Laurian, *Magazin Istoric*, t. 4, pag. 295, 297, 299, 301.

(14) *Istoria lui Mihaiu Vitézul*, ap. *Revista Română*, an. III-lea p. 387.

(15) *Prescurtare de Istoria Româniloră*. Buc., 1861, unu vol. pag. 174--175.

(16) *Istoria Româniloră*, traduct. G. Sion, t. 2, p. 75 : «invoesce domnia Moldovei filuă seă celu mai nare Nicolae.»

(17) Op. cit., p. 93, 133, 144, 153.

(18) *Istoria Româniloră*, edit. a 2-a, Bucuresci. 1862, pag. 428, 429, 431--434. Idem, *Elemente de Istoria Româniloră*, edit. 11-a, Bucuresci, 1875, p. 90.

(19) *La Romanie*, t. I, p. 374, 379, 384 ; Paris, 1840. I. Marescu, *Cursă de Istoria Româniloră*, Bucuresci, 1878, p. 311.

§ 3.

În privința sorței familiei lui Michaiu, după mórtea acestuia, autorii nu mai puțin sunt în desacord.

Bethlen asicură că familia heroului s'aú expedit la chanulú tătărescú. (20)

Engel afirmă că : «despre familia lui Michaiu Vodă, scimú, că și Florica și Pătrașcu s'aú *robotú de tătari.*» (21)

D-nu Laurianú, de asemenea ȓice : «Sigismundú fugi în Moldavia la Ieremia Movillă ; de acolo trámise pe Stefan Csaki la chanulú tătărescú pentru ajutoriú, éró pe *copii lui Michaele* aducându-i de la Făgărașiu *ú expedi la chanulú* (22). Și mai departe încá : «Michaiu era ocupatú cu idea de a *purcede in Moldavia spre liberarea familiei sélle.*» (23) .

D. V. Al. Urechiá susține totú ca d. Laurian. (24)

Vaillant crede că : «copii lui Michaiu *au rémasú in Ardélú ostaticú ai împératului.*» (25)

D-nu Aaron Florianú susține că : Princesa Stanca, din preună cu fie-sea Florica, și cu fiulú sėu Nicolae, dobėndindú libertatea, s'aú întorsú în țérá ; iar feciorulú celú mai mare alú lui Mihaiú, Pătrașcu Vodă, «fiind-cá nu

(20) Op. cit., t. 8, p. 37.

(21) Engel, *Geschichte der Wallachey.*

(22) Op. cit., p. 434.

(23) Idem, p. 435.—De asemenea veđi totú de d-sea : *Elemente de Istoria Románilorú*, ediția 6, Bucur., 1866, pag. 103 : «Sigismundú... dede ordine ca dómna și copii lui Michaiú să se aducá de la *Făgărașiu la Iassy, pe cari a-poí ú expedi la chanulú tătărescú.*» Idem, edit. 11-a din 1875, p. 92.

(24) *Biografii Románe.* edit. 11-a, Bucur. 1871, p. 82.—Totú așa *I. Marescu* op. cit., p. 314.

(25) Op. cit. 2, p. 2. «Ses enfants sont restés en Ardialie, otages de l'empereur.» În t. I, p. 384 ȓice că : Dómna Flora și tinérulú Nicolae s'aú trámisú la chanulú Tătárilorú.

«s'a întorsă din Transilvania din preună cu cei-l-alți
 «membri ai familiei, se bănuiesce, că Sigismundă Batori,
 «după învingerea sea, in fugă către Moldavia și Polonia,
 «l'ar fi luată cu dânsulă din Făgărașă, și l'ară fi trimisă
 «Hanulă tătărăscă de la Crimă, de la care ceruse ajutóre
 «de trupe, și se crede că ar fi murită acolo în robie.» (26)

§ 4.

In fața acestoră arătări cară se contradică unele cu
 altele, détoră criticeă istorice este d'a deosebi cu scalpe-
 lulă seă adevărulă, și supunându la uă rigurósă analiză
 chimică isvórele, să se pronunțe cu siguranță.

Acésta ó vomă face in studiulă de față.

§ 5.

Din cele patru nume: Florica, Vagarossa, Flora și
 Stanca, ce se daă de diferiți autoră socieă lui Michaiă Vi-
 tézulă, celă adevărată este *Stanca*.

Bethlen confundă pe mamă cu fiică, cândă afirmă
 că pe dómna ó chema Florica.

Bisseliă, printr'uaă inadvertență seă grabă in citirea is-
 vóreloră ce consultase, luă numele cetății *Făgărașă* in
 care se afla inchisă dómna Stanca dreptă nume ală a-
 cesteia: *Vagarossa*.

Acésta ne amintesce versurile lui La Fontaine: (Livre
 IV, fab. VII).

«Notre magot, prit, pour ce coup.

Le nom d'un port, pour un nom d'homme.»

Vaillant prin pură fantasiă crează numele de *Flora*,
 pentru dómna heroulă, rezervându diminutivulă pentru
 fiica eă.

D-nu Aaronu Florianu este corectu cand chema *Stanca* pe sozia lui Michaiu, insa d-lui care a emisu celu d'antiu, pare-mi-se, acesta asertiune, nu o sprijina pe nici unu documentu seu scriere, astu-felu ca cine-va nu pote a se increde pe simple afirmari penes ce acestea nu voru fi intarite de marturii contimpurane. Ua asemenea lipsa capitala se observu, dupo cum am disu si alta-data (27), in tota *Istoria Romanilor* de d-sea, opera care de altmintrelea este bogata in date istorice, ce nu pre intampini in cartile despre Istoria nationala, si in acelașu timpu forte instructiva, si bine scrisa. (28)

Documente contimpurane, monumente plastice vinu intr'ua glasuire a confirma asertiunea d-lui Florianu.

Nu vomu cita de catu cate-va, intre cari cele mai multe, inedite :

1°. Chrisovulu din anul 1588 alu lui Mihnea-Voda catre *Michaiu ban* (pe cand acesta anca nu se facuse Domnu) si sozia sea *Stanca*, din care resultu ca acesta era feta *Necsei*, si ave unu singuru frate Dragomiru postelniculu. (29)

2°. Cartea de danie a lui Nicolae Petrașcu-Voda catre

(27) *Mihalcea Banul*, in *Columna lui Traianu*, 1872.

(28) *Idee repede de Istoria Principatului țerii Romănesci*, 3. t., Buc., 1835--38.

(29) *Condica monastirilor din Țera Romănescă*, secția istorică, fila 175. verso, la *Archivulu Statulu*. Réposatul u Bălcescu (apud *Revista Romănu* an. 1-iu, p. 187), susține ca Iane vistierulu era socru lu Michaiu, si prin urmare tata alu domnei Stancăi. — Idem Vaillant (t. I, p. 331): «Vornic Jean Socu, son beau-père. » Aceiași părere am emis-o și noi in studiulu *Domna Stanca*, Bucuresci 1877. După cercetările ulterioare insa ce am intreprinsu resultu ca acelu Dragomiru postelniculu, frate alu domnei Stancăi, este vorniculu Dragomiru Crețulescu, fiulu lu Dobromiru banulu Craiovei, pe care Petru Cercelu ilu omorise in 1584. Necsa, sozia banulu Dobromiru, era fiica Mariei, feta lu Petrașcu Vodă și a Voicăi. Maria avu și unu fiu, pre Radu Bidiviulu Postelniculu.

Biserica St. Nicolae din Braşovă din 1602, în care se
 ȳice curată : «E  D mna Stanca a răposatului lu Mi-
 chail  Voivod ». (30)

3°. Cartea de danie a călugăriței Theofana, muma lu 
 Michai  Vit zulu , care pe miren  se chema Teodora, din
 anul 1603. (31)

4°. Chrisovulu  lu  Alexandru, fiulu  lu  Radu-Vodă, din
 anul  1626 care reproduce actulu  lu  Michai -Vodă con-
 firmator  a mai multor  d ni  ale s le  i ale D mnei
 Stancăi făcute M n stirei Michai -Vodă. (32)

5°. Idem, al  lu  Alexandru Vodă din 1693, prin care
  nt resce dania mo iei Plăvicenii f cut  de d mna Stanca
 Episcopiei R mnicu, (33) etc.

6°. Portretele murale ale familiei lu  Michai  Vodă de
 la biserica din C luiu de peste Olt , unde se află  i por-
 tretulu  D mnei Stancăi pe păretele laterală din st nga,
  n costum  de d mn , cu u  cur n  pe cap , ha n  de
 stofă ro ie brodată cu aur ,  ac  de blană albă cu  i i ore
 negre,  i d'asupra figurei scris  : ГѳПОДЖА Іѳ МИХАИЛ
 ѲѳВОДА СТАНКА adică : *D mna lu  Ion Michail Voevoda,*
Stanca, (34) etc.

Acestate sunt destule. . .

  6.

Trecem  la al  duoilea punct  de discusiune, cestiu-
 nea fiilor lu  Mihai .

Despre copii de parte femeiască, mai to i recunosc  u 

(30) Apud *Papi , Thes. de monum.*, t. I, p. 385.

(31) Idem, p g. 388.

(32) Originalulu  la D-nu Bolliac. U  copi  la mine.

(33) *Condica m-relor*, distr. D mbovi a, pag. 178 la Arhivulu  Statulu .

(34) Ve i stampa anexată ce am  reproduș după d. A. *Odobescu, Anna-
 lele Societ ii Academice Romane*, t. X, sect. II (Bucure ci 1878) tab. III.

singură fată, *Florica*, pe care Engel din eróre o numesce : *Ancuța*. D-lu Aaron Florianu însă, după ce in istoria lui Michaiu-Vitezulu nu arétă de câtu uă unică fiică a acestuia, pe care o numesce pretutindenî *Florica*, mai adăogă in urmă, vorbindu de Radu Șerbanu Basarabu, âncă uă fată a lui Michaiu : *Ancuța*, mai mare de câtu Florica (35). Acésta este uă eróre, după cum se va arétă mai la vale. Michaiu a avut uă singură fată care se chemă Florica, și pe care se đice că aru fi cerut-o in căsătorîă Impératulu Rudolfu. (36)

Părerile autoriloru pentru copii de sexu masculinu, se impartu, după cum am vedut mai susu, in trei : Unu susțin uă singuru fiu numitu *Pétrașcu* ; alțu unu singuru fiu numitu *Nicolă* ; alțu duoî fiî anume *Pétrașcu și Nicóla*.

Care din aceste trei aserțiuni este cea adevérată ?

Mai ântâiu cată să constatăm uă faptu care se vede repetatu in istoria nóstră, acela adică că une orî, cu alegerea persónei la tron, i se schimbă și numele, séu se adăogă la cel u vechiu uă altulu nou, ca nume princiaru.

Astú-feliu, in Muntenia, după mórtea lui Vintilă-Vodă, boerii ridică Domnu pe Egumenul *Paisie* de la Argeșu, și « 'i au schimbatu numele, đice chronica anonimă, de 'i au đisú *Radulu Vodă*. » (37)

In Moldova, de asemenea, Alexandru Vodă Lăpușneanu, mai inainte d'a fi Domnu, se chemă *Petrea* Stol-

(35) Op. cit., t. 3, p. 12 : « Șerbanu era ginere al u lui Michaiu Vitezulu, fiindu-că luasse de nevéstă pe *Ancuța fiică cea mai mare* a aceluia. »

(36) Gebhardi, Engel, Laurianu, după *Fr. Chr. Khevenhillers, Annalium Ferdinandeorum fünfter und sechster Theil*. Leipzig, 1721. fol (pag. 2222, ad an. 1600).

(37) Apud *Magazin Istor.*, t. 4, p. 271.

niculă, căci, ȃice Letopiseȃulă luă Grigore Urechiă :
 «Primind de veste pribegii boeri din țera Leșescă de
 «môrtea luă Stefan-Vodă, aă ridicatū Domnū pe *Petrea*
 «Stolniculă, și-ă *schimbară numele* de-ă ȃicea *Alexandru*
 «*Vodă*, pre carele 'l aă poreclitū Lăpușneanulă.» (38)

Totū așă se întâmplă și cu fiulă luă Michaiū Vitezulă,
 Nicolae Vodă, care degia din vârsta de 13 ani incepuse
 a purta și numele de *Petrascu* (39), după moșulă sēū, cu
 care nume ilă vedemū figurândū in tôte cronicile și
 scrierile contimpurēne străine, ce amū pututū consultă,
 in diferite tractate incheiate de Michaiū cu Rudolf și Si-
 gismundū (40); așă că numele de *Nicolă* nu se vede in
 nici unulă din ele. Cândū se trimese domnū in Țera-
 Românescă de către părintele sēū, care se află ocupatū
 cu stabilirea dominației in Ardélū și cucerirea Moldovei,
 prințulă Nicolae, in chrisovele sēle astū-felū se intituleză :
 «Cu mila luă D-ȃeū, Ion *Nicolai* Voivod și Domnū a tōtă
 «țera Munteno-Românescă, fiulă marelui și pré bunului
 «Ion Michaiū-Voevodū și domnitorū alū totū pămēntu-
 «luă Ardelenescū.» (41)

Ce este mai multū, in cartea sea de ȃanie, degia citată,
 către biserica din Brașovū, din 1602 : i se vede titlulă

(38) *Letopiseȃele Țerrii Moldovii*, publicate de M. Cogălniceanu, t. I, pag.
 176, Iassy, 1852.

(39) Walther, op. cit.

(40) Veȃi inre altele Tractatulă inre Michaiū și Comisarii împărătesci,
 din Iunie 1598, in *Pray, Dissertationes*, pag. 155, *Șincaș*, t. 2, p. 269. Idem
Florianū, op. cit., p. 93. Idem, *Mitilineu*, *Collectiune de Tratatele și Conven-*
ȃiunile Romaniei, Bucur. 1874, p. 61.

(41) La Archivulă Stat., doc. Ep. Rōmn., leg. No. 82, chrisovū din luna,
 Maiū 1600. — Idem unū altulă din 1599, cond. Mitropoliei, distr. Dōmboviȃa
 fila 122, totū la Arch. Stat.

princiaru intregu : «Noi Ion *Nicolae-Petraşcu* Voevodu, «ce am fostu Domnu in tota ţera Romănescă.» (42)

§ 7.

In faţa acestora, nu rămâne deci indoială co Nicolae Vodă a purtat şi numele de Petraşcu, primul nume fiindu celu de botez şi obicinuitu în familia sea şi între Români, unu nume că să dicu aşa, internu, pentru că Theofana, muma lui Michaiu Vitézulu, in actulu seş de danie cotre monastirea Cozia din 1603, îl numesce simplu : *Nicola Vodă* (43); iar chronica contimpurenă anonimă nu lu chemă nicăeri Petraşcu, ci pretutindenî Nicolae; — când celu d'alū duoilea nume, adăogitu in urmă, după ce Michaiu s'a făcutu Domnu, era mai multu *esternū*.

Uă dată constatatu acēsta, nu e greu d'a vedea că cele douē d'ântēiū păreri asupra fiiloru lui Michaiu Vitézulu, se confundă intr'una singură, in aceia adică că : ceia-ce este *Petraşcu* in scriitorii streini, este *Nicolă* in cronica muntēnă, astū-felū că, in ultima analiză, fondulu discuşiunei se reduce la cestiunea de a şci decă : Michaiu Vitézulu pe lângă Nicola-Petraşcu Vodă, a mai avutu şi unū alū douilea fiū, mai mare de câtū acesta, şi numitu *Petraşcu*, despre care ne asicură intr'uă unanimă voce mai toţi istoricii români : Bălcescu, Heliade, Florianu, Laurianu, Vaillant, etc.

Consultându tôte documentele publicate privitoare la is-

(42) *Papiu*, op. cit. p. 385. — Intr'uă scrisore din 1612 ap. *Trauschenfels, Deutsche Fundgruben*, N. F. Kronstadt 1860, p. 234, Nicola-Voda se numesce asemenea *Nicolae Petraşcu* : «Illustribus, Spectabilibus et Magnificis Dominis, Domino Constantino Mogilla Moldaviae, Domino Radulio, Valachiae Principibus, nec non *Nicolao Petrasko*. . . .»

(43) *Idem, idem*, p. 390.

toria lui Mihaiu Vodă, toate documentele inedite, ce le-am putut afla în Archivul Statului și pe la particulari, pe mai toți scriitorii străini contimpurâni evenimentelor ce descriu, precum și cronicile române; în toate, fără excepție, noi nu am găsit că *Michaiu să fi mai avut un altu fiu de câtu pe Nicôla Vodă*.

Și ca mai mari probe despre acestu adevăr, ce pot fi altele de câtu inșeși declarațiile lui Michaiu Vodă, care, în memorialul său către Împăratul Rudolfu, dice curat: «Am trâmisiu în Transilvania chiar soția mea, *fulu meu* și pe fîia-mea, înșă sub condițiune ca pe *fulu meu* «să'lă lase a veni îndată la M. Tea.» Și în textu originalu: «. . . uxorem, *filium* meum, et filiam pro pignore «în Transylvaniam ablegavi, ita tamen, ut filium meum «statim ad M. V. transmittere cupierim.» (44).

De asemenea, cartea de danie a Theofanei, muma lui Michaiu Vitézulu, în care se descrie într'unu modu dramaticu scena întrevederii Theofanii cu soția și copiii fiului său, și în care nu se vorbește de cât de: Stanca, Nicolae Vodă și Florica (45); totu astu-feliu, portretele ce am reproduș ale familiei lui Mihaiu-Vodă de la biserica din Călușu, în care la drépta Dómnei Stancăi, alături cu dênșă, figuréză unu copilu de sexu bărbătescu cu coróna pe capu, de siguru Nicôla Voda; așa că unanima mărturie contimpurâă se declară contra unanimei mărturii a Istoriciloru români, cari au scrisu despre epoca vitézulu Domnu.

(44) Apud *Papiu*, op. cit., pag. 267.

(45) «Și decă se adunară unii cu alalt, mare plângere și suspinū fu întru ei de jalea fiu-său Michailu Vodă și pentru patima lorū ce-au pășitu prin țerrelle străine: *Dómna Stanca și fiu-său Ion Nicôla Vod, și fie-sa Dómna Florica*; fu după aceia întrebare întru ele, cine cum au petrecutu, etc.» *Papiu*, op. cit.

Erórea este invederatú in partea celorú din urmă.

Găsiñdú in chronicele și cele-alte opere străine unú fiú alú lui Michaiú cu nume *Petrașcu*, și nesciñdú că acesta este totú acelașú personagiú cu *Nicóla* din chronicele și alte acte române, istoricii nostri creará doué persóne istorice dintr'una și aceeași, impărțindu-le in modú arbitrariú faptele unei singure individualități.

Așa, d-nu Laurianú in Manualulú sêú de *Istoriá* susține : că după ce Michaiú coprinse Transilvania, trámise in România pe fiulú sêú *Petrașcu* ca să o guverneze (46); co Moldaviú cerură de la Michaiú «să le dea Domnú pe «fiulú sêú *Nicólă*; insă Michaiú, considerândú că acesta «e pré-tinêrú spre a putea guverna uá țerá, insărcinâ pe «patru boerú cu guvernulú» (47); că, după invingerea de la Mirisláu, Mihaiú «luâ oștile cari le aflase in România «la *fiulú sêú Petrașcu*, și alergá in Moldova contra Polonilor» (48), și in fine, că, fiind bătut de Zamoiski «Michael adjunse la Têrgoveste, lasá aci pe fiulú sêú *Nicólă* și pe cei trei frați Buzesci.» (49).

Unde d-nu Laurianú pune *Petrașcu*, cronica română contimpurénă pune *Nicola* : «și in țera Muntenescă trámise Domnú pe fiu-sêú *Nicola Vodă*» (50); «Atunce boiarú și bêtrâniú Moldovei, pohtirá de la Michaiú Vodă, să le dea Domnú pre fiu-sêú *Nicola Vodă*» (51). «Și Simion Vodă aú venitú aici in țera Românescă, cu Lêsú și cu

(46) *Istoria Românilorú*, pag. 428.

(47) Op. cit., p. 429.

(48) Id. p. 431.

(49) Id. p. 432.

(50) *Magaz. ist.*, t. I, pag. 295.

(51) Idem, p. 297.

Moldoveni, de aŭ gonitŭ pe dŏmna lui Michaiŭ Vodă, și pe fiu-sŕeu *Nicolă Voda*» (52), etc.

Când d-nu Laurianŭ ȃice că Michaiŭ a trămisŭ domnŭ in Muntenia pe fiulŭ sŕeu *Petrașcu*, acesta in chrisŏvele ce emite ca domnŭ, se intituleză : *Ion Nicolae Vodă*, așă că erŏrea e manifestă.

D-nu Aaron Florianŭ nu face altŭ-felŭ. Când reproduce unŭ faptŭ, care nu se află relatatŭ de cătŭ de cronice străine, personagiulŭ lui *Petrașcu* apare pe scenă (53); când faptul se coprinde numai in cronica română, se arŕetă *Nicolă* (54); când faptulŭ se găsesce raportatŭ in scrierile indigene și străine, atunci autorulŭ dă preferință numelui *Petrașcu*. D-sa mai afirmă incă că acestŭ *Petrașcu* era «cellŭ mai mare fiŭ allŭ lui Michaiŭ» uă asserțiune cu totulŭ nefundată.

Despre ceŭ-alți istorici nu mai vorbimŭ.

Fără a uita că precum in lucrurile rele se află unŭ sufletŭ de bunătate, totŭ așă și in lucrurile false se află unŭ sufletŭ de adevărŭ, opiniunile ce analisarămŭ, după separarea elementelor cari facŭ desacordul lorŭ, conținŭ tŏte un adevărŭ, acela că: Mihaiŭ vitézul *a avut unŭ singurŭ fiŭ*.

§ 8.

Alŭ treilea și celŭ din urmă punctŭ de discusiune este sŏrtea familiei lui Mihaiŭ după mŏrtea acestuia.

(52) Idem, p. 301.

(53) Buni-ŏră, negociația ce se ȃice că ar fi inceput Mihaiŭ cu Jeremia Movila, ca acesta «să dea pe uă fiică a sa după *Petrașcu*, fiulŭ lui Michaiŭ». Despre acŕsta nu se vorbesce nimicŭ in cronicile române, ci in *Chronicon-Fuchsio Lup. Oltard.*, și alții. De asemenea și faptulŭ cu promisia lui Michaiŭ de a da ostaticŭ Ungurilorŭ pe soția și copii sŕei. Veȃi *Florian*, p. 142.

(54) *Op. cit.*, p. 133; «Boerŭi Moldaviei rugară pe Michaiŭ ca să le pue prințŭ pe fiulŭ sŕeu *Nicolae*.»

Robitus'a de Tătari, cum asicură Bethlen, Engel, d. Laurianu, Urechiă, și in parte d. Florianu? Rêmas'a ostatică in Ardêlu, cum asicură d. Vaillant?

Cestiunea acum, după cele arătate mai susu, nu mai presintă nici uă dificultate.

Actulă de danie către bis. din Brașovă ne arêta pe Stanca, Nicola Vodă și Florica la 28 Septembre 1602 în Brașovă, liberi și dândă cărți de donațiuni.

La 1603 găsimă în Țera-Românescă la M-rea Cozia (55) numai pe Stanca și pe fiica-sea Florica, iar Nicolae se află de mai înainte la curtea lui Rudolfă, cerendă în zadară tronulă Muntenescă și averea de care fuseseră jăfuiți muma și părintele seă. (56)

La 1606 Nicolae Vodă încă trăia, dér nu se scie decă era în Țera Românescă. (57)

Michaiă neavendă de câtă ună singură fiă, pe Nicolae Vodă, suposiția d-lui Floriană cum că Petrașcu ar fi perit în robie la hanul Tătărăscă de la Crimă, este neîntemeiată.

Dómna Stanca la 1604 muri de ciumă la Râmniculă-Vâlci, unde se retrăsese, și se și ingropă la Episcopia de

(55) *Carte de danie a Theofanei*, loc. cit. Veđi studiulu nostru *Dómna Stanca*. Bucuresci 1876

(56) *Mss. apud Hevenes*, apud Șincai, t. 2, p 291. Despre Nicola-Voda veđi *Trauschensfels, Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens*, N. F. 1860. p. 138, 201, 233, 234, 251; și *Siebenbürgische Chronik des Georg Kraus*, Wien 1862, I, 20, 195, 196, 211.

(57) *Petra mormentală a măicei lui Mihaiă Vodă*, apud Papiă, *Thes. mon.*, t. I, p. 396: «Rêpausată-a rôba lui D-đeă călugărița Theofana, muma re-pausatului Mihaiă Voevod și fiia-sa Dómna Florica și fiu-seă *Nicolae Vodă*. «a nevoită și a scrisă.»»

acolo (58), căreia i dăruise la vremea morții sele moșia Plăvicenii. (59)

Domnița Florica se mărită după clucerul Preda din Greci (60), care s'a numit și *Floricoiul* după soția sa (61). Acestu Preda era fiul lui Papa Logofetulă de la Greci, și nepotul lui Mitrea Vorniculă, a cărui familie trăese și pêne astăzi prin venerabilul d-nu Stef. Grecenu, strănepotul chronicarului Radu Grecenu.

Florica avu două fete: *Ivana*, care se mărită cu Pană Părdescu care avé un fiu Matheiă din prima sea căsătorie (62); și *Buica* care se mărită cu Petrea Cluceru (63), și care n'a făcutu, pe câtu puturămă afla din documente, nici un copil.

(58) După asigurările ce am primitu de la mai mulți din Vâlcea, între cari d-nu C. Philippin și părintele Ghelasie, Archimandritulă Episcopiei și celu mai bătrân din călugării de acoloa, nu se află nici uă pētră mormentală a dōmnei Stancăi, seú vre un indice despre îngroparea ei acoloa.

(59) Chrisovulă lui Alexandru Vodă, citat mai susu : «Moșia Plăvicenii au fostu dată și adausă la Sf. Episcopie de Dōmna Stanca pentru pomană *unde zacu ôssele ei.*»

(60) În biserica din Căluia Dōmna Florica se representă cu corōna pe capu alături de soțul seú Preda Postelniculă. D'asupra primei figurī se citește Господѣ Флорика, iarū la cea d'a doua : Жѣпан Преда Постелниѣса. Veđi stampa anexata.

(61) Mai multe chrisove în Archiva Statuluī, între cari veđi nota 63 ; idem *Magaz. Istorie*. —Ȧiarulă *Traianu*, etc. Rēposatulă Bolintinenu, în opera sa posthumă : *Matheiă Bassarabū*, comite uă erōre ȡicēndū cā *Preda* din Greci era Banulă Craiovei *Preda Buzescu*, bătrānu octogenarū, cānd Florica se mărită. Despre soția lui Preda Buzescu, și familia Buzescilorū, veđi studiulă meū : *Viața fraților Buzesci* în *Floia societății Romānismul*, an I-iū și *Columna lui Traianu*, 1871. Asemenea, A. Odobescu, *Annalele Soc. Acad. Rom.*, X, sect. II, p. 298—327.

(62) Chrisovulă lui Constantinū Bassarab (Cārnu) la Arch. Stat. Condiță Ep. Buzēu, fila 157.

(63) *Chrisovulă lui Mateiă Bassarab* din 1643, ta Archiv. Statuluī, documentele monastirei Bistrița, leg. No. 6.

Irina avu cu Pană Părdescu uă fată *Alexandrina* (64), care se immormântă la monastirea Michaiu Vodă din București, alături cu mama-sea Irina.

Nicolae Vodă se căsători cu Ancuța, fiia lui Radu Șerbanu Bassarabă, cu care a făcutu numai uă fată anume Elena, care după mórtea tatălui său, după ce ajunsese in cea mai mare miserie cerșindü prin stratele Vienei, fu adusă impreună cu mamă-sea in Țerra-Românească, de către Matheiü Bassarabă, cândü acesta devenise domn; și la 1644 se căsători cu Evstratinu vtori vistierü, nerămânendü după ei nici unü copilü. (65)

Astü-felü greșese Bethlen, și după densusü Engel (66), Dionisiü Fotino (67), d-nu Laurianü (68), Vaillant, Florian și toți cei-l-alti cari susținü că Radu Șerban Bassarab era ginerele lui Michaiü Vitézulü. Radu Șerban a avutü de soție pe Elena, fata Jupănesei Mariei de la Coianși și a lui

(64) *Diata jupănesei Irina Părdesca fata răposatei Dómnei Floricdi*, din 3 Iunie 1678, la Archivulü Statului, docum. monastirei Brâncoveniü leg. No. 3 : «lasü și fiimei Alexandrini jumătate de moșie din Roșiani, etc.» Idem actul lui Pană Părdescu vel Clucer, tot acolo, din anulü 1669 octob.

(65) *Cantemir in Istoria Imperiului Otoman; Cara, Histoire de la Moldavie et de la Valachie 1781*, p. 131—133; *Șincai*, t. 2, p. 291; Bălcescu, *Magas. ist.*, t. 1, p. 381. — Crisovulü lui Constantin Basarab (Cârnu) in *Condica Ep. Buzëu*, fila 157, la Archivulü Statului, in care se arătă că Irina (Elena) fiica lui Nicola Vodă a dăruit la mórtea sea Mönăstirei Comana moșia Moceștiü cu tot delul cu viile. — Cf. *Siebenbürgische Chronik des Georg Kraus*, I, 195—196.

(66) *Geschichte der Wallachey*, «Adevêrulü este că Șerbanü aü luatü pe Ancuța fata lui Michaiü Vodă, și așa Șerbanü aü fostü ginere lui Mihaiü Vodă.»

(67) *Op. cit.*, pag. 78.

(68) *Istoria Românilor*, pag. 437 «aleseră Domnü pe Radu Șerban Bassarabă, ginerele lui Michaele.» — Ion Marescu, *Cursu de Istoria Românilorü*, București 1878, p. 316 : «Radu Șerbanü Bassarabă; care se căsătorise cu Ancuța, fiica lui Mihaiü.» — A. I. Puiu, *Prescurtare din Istoria Românilorü*, Focșeni 1879, p. 46 : «Radu Șerbanu Bassarab a fostü ginere lui Mihaiü Bravulu.»

Udriste vistierul, feciorul bătrânului-vornic Drăghiciu de la Mărăcineni. Cu această soție Radu Șerban face 2 fete : *Elena* ce se mărită după Constantinu Cantacuzino, și *Ana* după Nicolae Vodă.

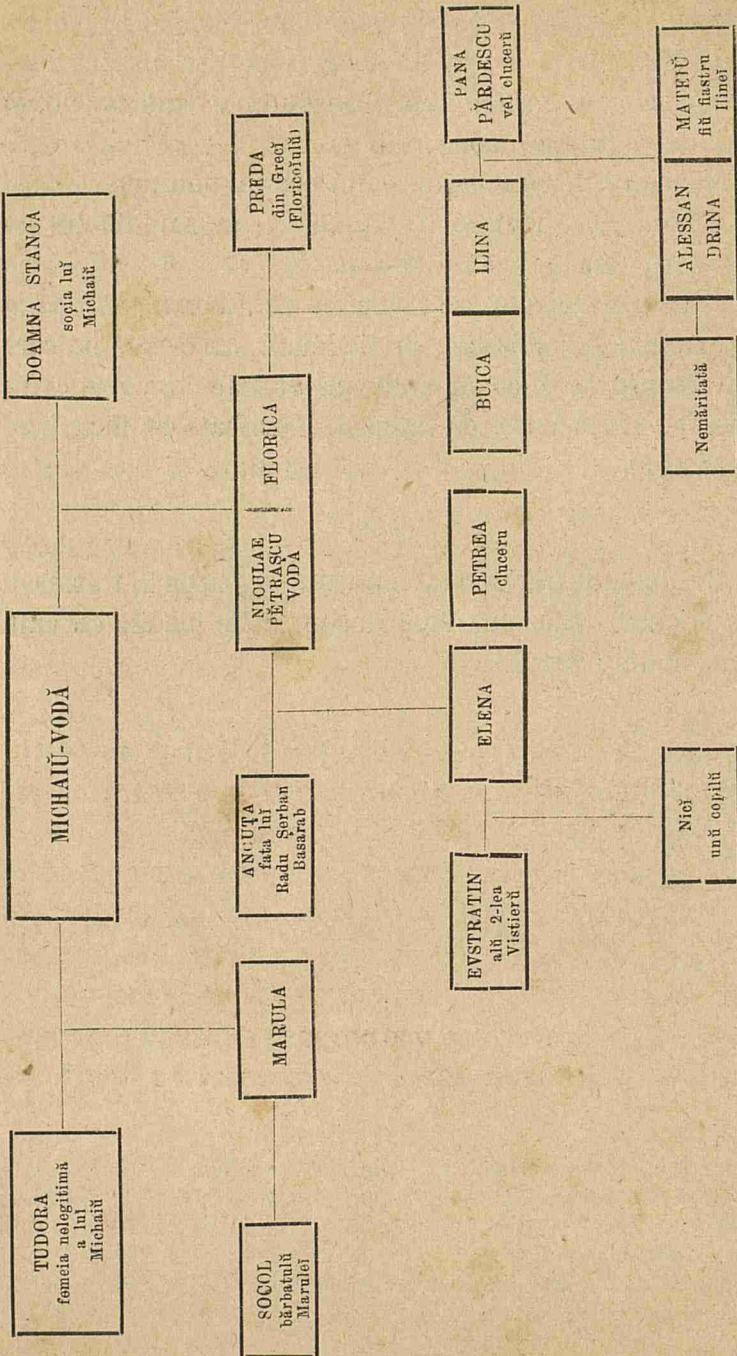
Michaiu Vitézulă a mai avut o fiică naturală *Marula* cu Tudora din Târgșor. La 1617, pe timpul lui Alexandru Iliășu Vodă, *Marula* ce era măritată după Socolu paharnicul, se sculă cu pîră asupra lui Preda Floricoiul și a Floricăi, pretinđându nisce sate pe care i le dăruise ei Michaiu Vodă printr'unu chrisovă ce lă posedă. Iliășu-Vodă dă dreptate Floricăi, ca fiică legitimă. (69)

§ 9.

Resumăndu într'unu tabloă geneologică pe toți urmașii lui Michaiu Vitézulă, după documentele inedite ce amă consultatū, avemū :

(69) *Documentele monastirei Cozia, la Archiv. Statului, leg. No. 24; chrisovul lui Alexandru Iliășu din 23 Decembre 1616 ; « Dreptū aceia așa a găsitū (părintele Vlădica Luca, Mitrop. și părintele vlădica Matefu Mireon), scrisū in sf. pravilă, că se cuvine să ție fii moștenirile părinților lorū, cari sunt făcuți cu comunie de părinții lorū, și a face și pomenirile tôte ce vorū trebui părinților lorū.»*

§ 10.

Aşa darü, pentru a încheia studiulü de faţă, socotimü a fi limpeditü prin ajutorulü criticeï documentale aplicatã în tötã rigórea sea, urmátóarele cestiuni :

1° Dómna lui Mihaiü vitézulü s'a numitü *Stanca* nu *Florica*, *Vagarossa*, *Flora*.

2° Mihaiü-Vodã a avutü numai doui copii : *Florica* şi *Nicolae*, căruia 'i mai đicea şi *Petraşcu*, iar nu patru, după cum susşinü toşii istoricüi noştri, carü au făcutü din câte una şi aceiaşi persónã câte douë individualitãşii distincte.

3° Familia lui Mihaiü nu s'au robitü de Tãtari, ci s'au întorsü în țerã.

4° Radu Şerban Basarab n'a fostü ginere lui Mihaiü, cum susşinü dd. *Urechiã*, *Florianü*, *Laurianü* şi alşii.

5° Am urmãritü descendentşii glorióseï familüi a lui Mihaiü Vodã pênë la 1700, alcãtuindü tabloulü lorü genealogicü.

Methoda istoricã urmatã in studiulü de faţă ne-a făcut a grupa la unü locü unü mare numëru de testimonie relative la uã singurã cestic, şi cele mai multe din ele inedite, necunoscute istoricilorü; aşã că nu se pote tăgãdui importanşã unorü studiü de felulü acesta, carü limpedindü veritatea istoricã prin confruntauşii analitice, respîndescü gustulü criticeï istorice, atatü de necesariã propãşireï oricãrei sciinşe, şi se ridicã mai pre susü de studiile carü facü tericirea anticarilorü curioşii şi archivistilorü heraldicü...

FAMILIA LUI MICHAIU VODA VITEZULU.

